

**Д'яченко Є. Б.,**  
асистент спеціальної кафедри № 3  
Інституту Управління Державної охорони України  
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка  
(м. Київ, Україна)

## **МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ПРАВОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Щодо механізму забезпечення воєнної безпеки держави, то важливим є розгляд понять «механізм», адже розуміння сутності зазначеної категорії є передумовою дослідження механізму забезпечення воєнної безпеки.

У юридичній літературі виділяють низку підходів до розуміння дефініції «механізм», застосування якої, за О. Пластун, пов'язане з розумінням того, що недостатньо мати матеріальні норми, сучасну систему законодавства, потрібні ще й дієві механізми їх реалізації в житті, що стосується й правової сфери [4].

Цікавою є позиція Е. Дмитренко, яка розглядала механізм як поняття теорії права, вважаючи, що поняття «механізм» варто розуміти як спосіб функціонування, систему елементів впливу [2].

Виділяють також інші підходи вчених, зокрема В. Авер'янова та Д. Лафти, які під механізмом розглядали деякий набір взаємоузгоджених відносин, методів і засобів, що забезпечують функціонування складної системи, яка органічно вміщує в собі різні складові елементи [1].

Отже, під категорією «механізм» варто розуміти комплекс методів, форм, прийомів, способів, за рахунок правильного застосування яких можна досягти оптимальної організації всіх компонентів системи, їх ефективного функціонування, що має привести до одержання потрібного результату.

Тож забезпечення воєнної безпеки держави – це процес здійснення конкретної управлінської діяльності важливих умов для успішної реалізації цього процесу й одержання потрібного кінцевого результату.

Зауважимо, що основу воєнної безпеки формує система політичних, соціально-економічних, екологічних, воєнних і правових заходів державної політики, направленої на забезпечення незалежності, територіальної цілісності, захисту інтересів держави і народу [3].

Забезпечення державою воєнної безпеки є стратегічно важливим завданням для розвитку будь-якої країни. Основу системи забезпечення воєнної безпеки складають органи державної влади, сили і засоби, які проводять співмірні нинішнім дійсним і потенційним воєнним загрозам заходи політичного, правового, економічного, військового й іншого характеру, направлені на забезпечення воєнної безпеки суспільства і держави.

Зауважимо, що головна роль у забезпеченні безпеки та оборони в державі належить Президенту України як главі держави, Верховній Раді України та Уряду, адже саме на них покладена функція визначення та реалізації державної

політики у цій сфері. Їх управлінська роль у відносинах з іншими органами сектора безпеки та оборони має полягати у наданні ефективних розпоряджень, прийнятті законів та підзаконних нормативно-правових актів, контролі діяльності органів та структур, що забезпечують безпеку в державі тощо [5].

Треба сказати, що державна політика стосовно забезпечення воєнної безпеки тривалий час не забезпечувалася на належному рівні внаслідок зниження витрат на оборону, погіршення рівня технічного й матеріального забезпечення військових частин, старіння та вихід із ладу військової техніки, занепад оборонно-промислового комплексу. В той же час у процесі формування силових органів преференції надавалися правоохоронним органам, а не Збройним Силам України. Тому зовнішні загрози, а відповідно і формування системи захисту від них, відійшли на другий план, що зрештою стало причиною поразок нашої країни на початку ескалації воєнних дій на сході держави [3].

Посилення загроз у воєнній сфері потребувало від Верховної Ради України ухвалення рішень стосовно реанімації воєнних формувань держави. І першим кроком у вказаному напрямку став Закон «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014. Відновлення раніше розформованої Національної гвардії вкотре засвідчило непослідовність вітчизняної державної політики у сфері національної безпеки. Згодом парламент був вимушений приймати оперативні рішення відповідно до змін воєнно-політичної ситуації.

Також у системі забезпечення національної та воєнної безпеки:

- Україна відмовилась від позаблокової політики і відновила курс на євроатлантичну інтеграцію;

- прийнято нову Стратегію національної безпеки України та її Воєнну доктрину;

- розроблено Концепцію реформування сектору безпеки й оборони. Створено Головний ситуаційний центр України, розпочато формування мережі ситуаційних центрів органів сектору безпеки і оборони України;

- розпочато розроблення нового законодавства і спеціальних програмних документів стосовно захисту воєнної безпеки;

- створено Об'єднаний комітет з питань розвідувальної діяльності при Президентові України, розпочато опрацювання нової Національної розвідувальної програми;

- почали формуватися Сили спеціальних операцій Збройних Сил України;

- розпочалося розроблення Морської доктрини [3].

21 червня 2018 р. Указом Президента України був ухвалений Закон України «Про національну безпеку України», який згідно зі статтями 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України закріпив цілі та основні засади державної політики у сфері національної безпеки і оборони, які мали гарантувати суспільству і кожному громадянину захист від воєнних загроз [6].

Вказаним законом встановлювалися та виокремлювалися повноваження державних органів у сфері національної безпеки і оборони, формувалася основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких пов'язані з національною безпекою і обороною,

визначалася система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони.

Відповідно до цього закону державна політика із забезпечення воєнної безпеки повинна бути спрямована на:

- цілковиту трансформацію збройних сил держави під сучасні виклики і вимоги;
- адаптування збройних сил до ведення гібридних війн;
- впровадження нових видів військового мистецтва;
- зростання інвестицій у новітні, перспективні технології, які допомагатимуть посиленню потенціалу збройних сил та інших військових формувань [3].

25 березня 2021 року Указом Президента України затверджено Стратегію воєнної безпеки України. Цей документ визначає воєнну безпеку України однією з пріоритетних умов збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку, процвітання й забезпечення добробуту всього населення, яке проживає на території України.

Захист суверенітету і територіальної цілісності України визнається найважливішою функцією держави в умовах воєнної загрози національній безпеці України.

28 серпня 2021 року Указом Президента України було ухвалено Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України, де визначено основні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу з урахуванням сучасних воєнно-політичних загроз і викликів в Україні.

Зміст, структура й направленість процесу забезпечення воєнної безпеки державною політикою окреслюються [5]:

- основами державної політики з питань національної безпеки;
- підходами та принципами розвитку військової сфери;
- рішеннями органів військово-політичного управління;
- практичною роботою органів державної влади та військовослужбовців стосовно втілення в життя рішень військово-політичного керівництва держави.

Таким чином, сьогодні в Україні сформована система національної безпеки та відповідна державна політика. Важливу роль у вказаній системі відіграють Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України з Національною гвардією України, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Рада національної безпеки і оборони України.

### ***Список використаних джерел:***

1. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. Авер'янова. Київ: Григорян А.Ф., 2002. 264 с.
2. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2009. 592 с.

3. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів: Сполом, 2020. 418 с.

4. Пластун О. Л. Розвиток системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; ДВНЗ «УАБС НБУ». Суми, 2007. 250 с.

5. Пономарьов С. П. Основні напрямки діяльності держави у сфері забезпеченні безпеки та оборони України. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 2. С. 109–114. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2018\\_2\\_15.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_2_15.pdf).

6 . Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19>.